

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต ๑ ผู้วิจัยมีประเด็นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่นำมาสรุป อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต ๑ ผู้วิจัยมีประเด็นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่นำมาสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้บริหารและครู ประกอบด้วย ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ปฏิบัติงาน และตำแหน่งในการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารและครูเป็น เพศหญิง ร้อยละ ๗๕.๖ เป็นเพศชาย ร้อย ๑๔.๔ อายุต่ำกว่า ๓๐ ปี ร้อยละ ๒๒.๘ อายุ ๓๐ – ๔๕ ปี ร้อยละ ๒๕.๕ และ ๔๕ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๔๖.๗ การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๘๘.๕ ระดับปริญญาโท ร้อยละ ๑๐.๑ และระดับปริญญาเอก ร้อยละ ๐.๕ ประสบการณ์ปฏิบัติงาน น้อยกว่า ๑๐ ปี ร้อยละ ๓๕.๕ ๑๐ – ๒๕ ปี ร้อยละ ๒๒.๒ ๒๕ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๓๗.๓ ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการ โรงเรียน ร้อยละ ๓.๓ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ร้อยละ ๕.๐ หัวหน้าฝ่าย/หัวหน้ากลุ่ม ร้อยละ ๕.๘ และครูผู้สอน ร้อยละ ๘๑.๔ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่ามีความเห็นอยู่ในระดับมาก เช่นกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑.หลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๕๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ คือ การวางแผนกำหนดแผนงาน/โครงการ /กิจกรรม และการจัดนิเทศการทบทวนวิชาการตลอดปีเป็นปฏิทินการทำงาน, วางแผนในการกำหนดสาระการเรียนรู้ตามช่วงชั้นและระดับชั้น และการวางแผนสำรวจข้อมูลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เช่น แหล่งเรียนรู้ ชุมชนค่านิยมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรม

๒. หลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๕๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ คือ การปฏิบัติตามแผน กำหนดการสอนหรือโครงการสอนที่วางไว้อย่างมีระบบ, การปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ, และการดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนที่มีการวางแผน โดยการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อมอบหมายอำนาจ และความรับผิดชอบ

๓. หลักการบริหารแบบจิตตะ (การวัดและประเมินผล) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ คือ การเฝ้าติดตามผลการเรียนรู้รายวิชาโดยการจัดมหกรรมทางวิชาการ การแข่งขันทางวิชาการ นิทรรศการแสดงผลผลิตและผลงานทางวิชาการประจำปี, การคอยติดตามการเรียนรู้รายวิชาให้ได้ตามจุดประสงค์สาระรายวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้อยู่เสมอ, และการดูแลด้วยการใส่ใจในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามกลุ่มสาระและระดับชั้น

๔. หลักการบริหารแบบวิมังสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๕๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ คือ การประชุม ทบทวนในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การสรุปความสำเร็จของผลงานการจัดกิจกรรมเพื่อใช้เป็นฐานในการดำเนินการในปีต่อไป, และการทบทวนผลการดำเนินงานด้านวิชาการและนำผลการประเมินมาแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เช่น การประชุม สัมมนาเพื่อสรุปผลงานประจำปี

๕.๑.๑ เปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียน วิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑. จำแนกตามเพศ ผู้บริหาร และครู เพศชาย และเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ หลักการบริหารแบบราย ด้าน และโดยภาพรวมทุกด้านมีการปฏิบัติในการบริหารงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. จำแนกตาม อายุ ผู้บริหาร และครู ที่มีอายุ ต่างกัน มีความเห็น ต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ ยกเว้นด้านหลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. จำแนกตามระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมทุกด้าน และรายด้าน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔. จำแนกตามประสบการณ์ ปฏิบัติงานของ ผู้บริหารและครูที่มี ประสบการณ์ ปฏิบัติงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ หลักการบริหารแบบโดย ภาพรวมทุกด้าน มีการปฏิบัติในการบริหารงาน แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูที่มี ประสบการณ์ปฏิบัติงาน แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประเด็นหลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) มีการปฏิบัติการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ หลักการบริหารแบบจิตตะ และโดยภาพรวม มีการปฏิบัติในการบริหารงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ส่วนประเด็นหลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) และหลักการบริหารแบบจิตตะ(การวัดและประเมินผล) พบว่า มีการปฏิบัติในการบริหารงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านหลักการบริหารแบบวิมังสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) มีการปฏิบัติในการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕. จำแนกตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และครู ที่มีตำแหน่งในการปฏิบัติงานต่างกัน พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่ง ในการปฏิบัติงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ในหลักการบริหารแบบโดย ภาพรวมทุกด้าน และรายด้าน มีการปฏิบัติในการบริหารงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๔ ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตาม สถานภาพ ส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ปฏิบัติงาน ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ผลการเปรียบเทียบสรุปผลได้ดังนี้

เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูมีความเห็นต่อ การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

แต่เมื่อจำแนกตาม สถานภาพ ส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ประสบการณ์ ปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ มีประเด็นที่น่าสนใจตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๕ .๒.๑ เพื่อศึกษา การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต ๑ จากการศึกษาวิจัย การบริหาร

โรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่ามาก เช่นกัน เรียงตามลำดับดังนี้ หลักการบริหารแบบวิมังสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) หลักการบริหารแบบจิตตะ (การวัดและประเมินผล) หลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) และหลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **นงนุช สุรเสน** ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานนทบุรี เขต ๑ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติ จริง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน และ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อัมพร บำรุงผล** ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๓ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ **สุทิน เดชประเสริฐ** ได้ศึกษาเรื่องการบริหาร จัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า โดยภาพรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาทำให้เห็นได้ว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลัก อิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาย่อมมีผลต่อการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นอย่างมากดังที่ หลายท่านได้สรุปไว้ในงานวิจัยเมื่อนำมากล่าวเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

๑. หลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลัก อิทธิบาท ๔ หลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือ การวางแผนในการวิเคราะห์ศักยภาพปัจจัยบริหารงานวิชาการด้วยการบูรณาการ หลักพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร

๒. หลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ๒ ข้อ คือ การปฏิบัติ ตามแผนในการคิดค้นนวัตกรรมการสอน ใบงาน ใบความรู้ แบบฝึกหัดชุดการเรียน และโครงการ แนวพุทธ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนอยู่เสมอ

๓. หลักการบริหารแบบจิตตะ (การวัดและประเมินผล) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การเฝ้าดูแลการจัดการเรียนรู้รายวิชาโดยการยึดเป้าหมาย/จุดมุ่งหมายหลักสูตร

๔. หลักการบริหารแบบวิมังสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ

การพิจารณาไตร่ตรองคิดค้นการจัดเสนอผลงานต่อสาธารณชนและการประชาสัมพันธ์ให้
ผู้เกี่ยวข้อง

๕.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบ การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนก
ตามสถานภาพส่วนบุคคล

เพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔
โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

อายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔
โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ราย ด้าน มีความคิดเห็น
ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น หลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) ผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๔๕ ปี
ขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อ บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประเด็น หลักการบริหาร
แบบฉันทะ (การวางแผน) มากกว่าผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๓๐ - ๔๕ ปี

ระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียน
วิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ ๐.๐๕ เพราะว่าผู้บริหารและครู ต่างมีระดับการศึกษาสูงทั้งหมดจึงมีความคิดเห็น ต่อ
การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักอิทธิบาท ๔ คล้ายคลึงกัน

ประสบการณ์ ปฏิบัติงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
รายด้าน พบว่า แตกต่างกัน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านหลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) ผู้บริหาร
และครูที่มีอายุ ๒๕ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อ บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔
ด้านหลักการบริหารแบบ ฉันทะ (การวางแผน) มากกว่าผู้บริหารและครูที่มีอายุน้อยกว่า ๑๐ ปี
๒) หลักการบริหารแบบวิมังสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ ผู้บริหารและครูที่มี
ประสบการณ์ ปฏิบัติงานน้อยกว่า ๑๐ ปี มีความคิดเห็นน้อยกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์
ปฏิบัติงาน ระหว่าง ๑๐-๒๕ ปี ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ ปฏิบัติงาน ๒๕ ปีขึ้นไป มีความ
คิดเห็นมากกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ ปฏิบัติงานระหว่าง ๑๐ -๒๕ ปี ๓) ในภาพรวม
จำนวน ๑ คู่ ได้แก่ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ ปฏิบัติน้อยกว่า ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อ บริหาร
โรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ในภาพรวม น้อยกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์
ปฏิบัติงานระหว่าง ๑๐-๒๕ ปี

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน)

๑) ควรวางแผนในการวิเคราะห์ศักยภาพปัจจัยบริหารงานวิชาการ ด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามแผน

๒) ควรวางแผนในการกำหนดข้อตกลงร่วมด้านเป้าหมายและวัฒนธรรมองค์กรอย่างมีเหตุผล เพื่อเป็นระเบียบในการปฏิบัติของวัฒนธรรมองค์กร

๒. หลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน)

๑) ควรปฏิบัติตามแผนในการคิดค้นนวัตกรรมการสอน ใบงานใบความรู้แบบฝึกหัดชุดการเรียนรู้ และโครงงานแนวพุทธเพื่อใช้เป็นสื่อการสอนอยู่เสมอ

๒) ควรประสานงานและประชาสัมพันธ์กิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด เพื่อเป็นการเผยแพร่กิจกรรมการเรียนรู้

๓. หลักการบริหารแบบจิตตะ (การวัดและประเมินผล)

๑) ควรมีการ ใ้ผ้ดูแลการจัดการเรียนรู้รายวิชาโดยการชี้เป้าหมาย/จุดมุ่งหมายหลักสูตร เพื่อเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

๒) ควรสนใจและใ้ผ้ดูแลผลกิจกรรมโดยใช้หลัก วิชาสถิติประกอบการประเมินวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

๔. หลักการบริหารแบบวิมังสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง)

๑) ควรมีการพิจารณาไตร่ตรองคิดค้นการจัดเสนอผลงานต่อสาธารณชนและการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้อง

๒) ควรมีการนำสถิติข้อมูลจากการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำแผนปฏิบัติการในปีต่อไปเป็นประจำ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา

๒. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการ บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ที่มีประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนรู้

๓. ศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อ การ บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔

